

GLASNIK SHD GAZETTE

ГРОФОВИ ДЕДЕ-МИТРОВИЋ-ЈАНКОВИЋ COUNTS DEDE-MITROVICH-JANKOVICH

Гроф Илија ДМЈ. Count Elias

Inside this issue:

- A Failed Project— Arms of Doboј** 3
- Descent of HRH Crown Prince Aleksandar II** 4
- Order of St. Jacob in Holland** 5
- Imperial Order of dom Pedro I** 6
- Arms of the Canadian Museum of Civilization** 7
- Heraldica curiosa (dolorosaque)** 7
- Old Grand Throne – New Grand Duke** 7

Историја православних Срба у Далмацији не зна за знаменитији род но што је породица грофова Деде-Митровић-Јанковић и њихов изданак по линији женског наслеђа – род Десница.

После пораза у Морејском рату, Турци су напустили Книнску крајину, а читава област је остала пушта и обезбљена. Венецијански провидур Данијел Долфин, забринут да би Хабсбурзи могли да испуне ову празнину (Лика је већ била у саставу Угарског краљевства), споразумео се у пролеће 1692. године са поглаварима махом православних Морлака из Бјелајског краја да се покрену и запоседну овај простор. Њихову заштиту је требало да представљају морлачке снаге из Равних Котара, Шибеника, Дрниша и Книна, којима су заповедали Фрања од Посе-дарја, Завиша Јанковић и Андрија Бутковић. У периоду од средине марта до краја јуна те године, 5.000 Морлака (од којих 1.300 способних за оружје), запосели су су Книнску крајину у име Републике Св. Марка, а за узврат су у посед добили села Плавно, Зрмању, Пађене, Мокропоље и Отон и населили Ервеник и Жегар. У том последњем селу – Жегару – засновали су свој нови дом Митровићи-Јанковићи.

Документовани родоначелник рода је био морлачки поглавар Димитрије (Митар) Митровић, који се помиње око 1640. године.

Историјску славу род је почео да стиче за Димитријевог сина

Јанка Митровића. Његови ратни подвизи и походи на Турке учинили су га једним од најпознатијих ускочких харамбаша тог времена. Био је сјајан борац, али напрасит, импулсиван и често непромишљен у својој жеђи за борбом. Због тога је знао да своје борце излаже опасности и без преке потребе. Када је фебруара 1659.г. кренуо у поход на Турке у Цетинском пољу, код Клиса, упао је у вешто постављену заседу и био рањен, заједно са харамбашом Илијом Миљковићем и својим синовцем. Издахнуо је од тешких рана 28. фебруара. Сахрањен је у цркви Св. Илије у Задру, а на челу ускока наследила су га три сина – Стојан, Илија и Завиша Митровићи-Јанковићи.

Завиша, вођа сеобе из 1692.г., први је од Митровића-Јанковића као сердар стекао венецијанско витештво и статус племића (1668.г.). Стојан, који је остао најромантичнији представник свога рода, опеван је у народним песмама "Женидба Стојана Јанковића", "Опет женидба Стојана Јанковића", "Ропство Јанковић Стојана", "Стојан Јанковић и Смиљанић Илија", "Женидба од Задра Тодора" (из Вукових збирки), односно "Јанковић Стојан и Целебџија Мујо", и "Јанковић Стојан и Куна Асан-ага" (из збирке слепог песника Рада Рапајића). Венецијанци га помињу готово искључиво као "витеза Јанка". Деветог марта године 1666. Стојан Јанковић (Митровић) је у бици на Цетини пао у турско заробљеништво. Имао је тада (вероватно) 31 годину. Заједно са њим заробљен је и харамбаша Миљковић. Обојица су, као значајни зароб-

љеници и потенцијални таоци, спроведени у Цариград где су провели 14 месеци. Успевши да побегну из тамнице, обојица ускочких вођа су се дочекали Далмације, где је у међувремену за Стојановог заменика био именован харамбаша Павле Вукчевић. По повратку у Равне Котаре, фамилија Стојана Јанковића, авантура његовог ропства и бекства, добила је епске димензије које нису промакле будном оку Венеције. Генерални провидур Антонио Приули сведочи 25. новембра 1669. године да су "потврђени знаменити и неустрашиви подвизи Стојана Митровића, Јанковог сина, морлачког сердара. По четрнаестомесечном робовању у Цариграду успео је да се ослободи и тиме прослави своје име и одликује се у задарском крају, где је својеручно одсекао главу Реџеп-аги Филиповићу и још 70 глава код Цетине, стекавши 30 робова, девет глава код Удбина, задобивши 7 робова и 30 коња, у Рудопољу посекао још 90 глава, не рачунајући главу аге Велагића, узео њихове коње, 30 робова и главу Графијаза, као и обиље сток, разноврсни ратни плен и знамења власти. Још је знатан број глава заробљених непријатеља и разне стоке прикупио на пољу Косову, где је погубио агу Пајалитовића, одрубивши му главу његовим

(Continued on page 2)

(Continued from page 1)
сопственим мачем.”

У повељи Дужда Доменика Контаринија од 13. марта 1670, у којој се набрајају подвизи Стојанови, каже се између осталог: “Промишљајући гласовите заслуге реченог Стојана Митровића, ово Штедро веће сматра да му треба указати своју уобичајену милост и уверити га у своје задовољство због поменутих дела која је у служби извршио. Стога нека Стојана Митровића, у знак захвалности за његову службу, Његова Пресветлост прогласи у нашем Већу витезом, нека му се подари Златна колајна с медаљом Светог Марка у вредности од 100 дуката чврсте валуте, те нека му се начини долама...”

Грб грофова Деде-Митровић-Јанковић. Arms of Counts Dede-Mitrovich-Jankovich.

Витез Јанко и нестанак једне велике српске далматинске племићке породице која се прославила под четири разна презимена

Грб Далмације, према Штрелу. Stroehl's Arms of Dalmatia.

Подвизи Стојана Јанковића-Митровића су се наставили: протерао је Турке из Грачаца 1685.г. и Сиња 1686. Ратовао је у Херцеговини, ослобађао Равне Котаре, Лику и Крбаву, заузео Звониград и Раковник... Погинуо је, како доликује епском јунаку, у борби са Турцима 23. августа 1687. године у Дуванском пољу; рачуна се да је тада имао 52 године. У његовом животу има много неразјашњених детаља, од којих је један од најинтригантнијих брачна трагедија Стојанова; изгледа, наиме, да је он у наступу љубо море, убио своју прву супругу Винку, са којом је имао два сина (Ђурђа-Алвижа, названог тако по крштеном куму Алвижу, сину Провидура Пјетра Чиврана, и Николу, погинулог на Леванту 1687.г.) и кћер Анастасију. У другом браку, Стојан је био ожењен Антонијом Реци, која је била грко-католичке вероисповести. Не зна се поуздано где је “витез Јанко” сахрањен, мада традиција каже да му је утроба извађена и уколпана на месту где је погинуо, а да је тело пренето у сада срушену црквицу у Будини, у Жегару. Његовим именом је значајно “кула Јанковић Стојана” у Исламу Грчком: та је кула првобитно припадала Јусуф-аги Турићу, а Стојану је имање даровао Провидур Барбаро 1670. године.

Илија Митровић-Јанковић, брат Стојанов и Завишин, оставио је за собом траг у историји као вођа Морлачког устанка у Горњој Далмацији (Буковица, Равни Котари и Книнска Крајина) у јесен и

зиму 1683. године. У предвечерје приступања Венецији Светој Лиги, Илија је повео своје ускоке у напад на Турке. Потерао их је из Вране, Островице, Карина, Надина, Обровца и Скрадина, али није могао из утврђених градова Книна и Сиња. Ратоборни провидур Пјетро Венијер, мислећи да је дошао тренутак да покаже оправданост свог именовања, искористио је прилику да у пролеће 1685. крене у поход на Сињ. Тамо је војска Републике Светог Марка тешко потучена од Турака, а одговорност је бацена на “непоуздане” Морлаке, и ако се у свим извештајима наглашавала лична храброст Илије и Стојана Митровића-Јанковића у боју.

Завишини синови Стојан и Илија Митровић-Јанковић, и сви чланови њихових породица, добили су од дужда Алвиза Другог Моченига 20. августа 1705. године титулу венецијанских грофова, као баштиници заслуга својих стричева (чије су се линије угасиле) и свога оца. Када је 1735. године преминуо сердар Илија Митровић-Јанковић, као једини наследник рода остала је његова сестра Јелена. Она је у то време већ била удата за Теодора Деде, пуковника у војсци Републике Св. Марка, иначе родом Грка из Малвасије. У жељи да се очува име и сећање на заслуге Јелениних предака, дужд Луиђи Пизани је 4. јуна 1739. године одобрио пренос имена, племства и титуле на Теодора Деде, и тако је настала линија венецијанских грофова Деде-Митровић-Јанковић. Падом Далмације под власт Аустрије (заменом Хабсбуршких поседа у Ломбардији и Белгији за Истру и Далмацију), далматинско племство је системски понижено, тиме што им традиционални статус и привилегије нису признати аутоматски, већ само по посебној молби, док је венецијанским грофовима оспорен исти ранг са аустријским грофовима, те су титулу уvek морали наводити у италијанском облику (као conti veneti). Потомци Теодора Деде, Ђорђе и Ђиријак (синови Николе Деде-Митровића-Јанковића) потврду свог статуса венецијанских грофова добили су тек 11. октобра 1831.г.

Последњи гроф Деде-Митровић-Јанковић, Илија, рођен је у Задру 1818. године. Сту-

дирао је у Падови, и био је дан од најобразованијих Срба свога времена. Много је путовао, и оставио за собом блистав траг. У “Путовањима преко Њемачке и Балтичког мора” забележио је драгоцене податке о Црној Гори, Прагу, Петрограду... Године 1867. учествовао је на пансловенском скупу у Москви (са Михаилом Полит-Десанчићем, Гајем, грофом Пуцићем, и тд.), где је својом појавом и ношњом изазвао праву сензацију (о томе су писали Милан Милићевић и Симо Матавуљ). Његови народњачки погледи, пансловенско и пројугословенско деловање и успех који је пожњео у Москви активирали су аустрофилске и србифобне кругове, и гроф Илија је практично до смрти остао под полицијском присмотром. Умро је у Трсту, 14. марта 1874.г., после дуге и тешке болести. Тело му је балсамовано и сахрањено у породичној гробници у цркви Св. Ђорђа у Исламу Грчком. Симо Матавуљ, његов вишегодишњи секретар и потоњи познати књижевник, написао је о грофу Илији, који је ушао и у антологију “Знаменити Срби 19. века”, надахнуте странице.

Гроф Илија Деде-Митровић-Јанковић је за собом оставио две кћери: Јелисавету и Олгу. Јелисавета се удала за Владимира Симића из Обровца, а Олга за др Владимира Десницу; оба зета грофа Илије били су ватрени заговорници идеје уједињења, и обојица су били међу потписницима Задарске декларације. О популарности др Деснице, лекара чувене падованске школе, довољно говори чињеница да је пуних 30 година био узастопно биран за председника оброчачке општине, иако је константно био под сумњом за просрпско деловање и непријатељство према Аустро-Угарској власти. Његови синови др Урош и Бошко нису заостајали за својим угледним прецима. Др. Урош, рођен 1874. у Обровцу, био је правник бечке школе, полемичар и политичар значајног формата. Посебно се обрачунавао са италијанашима у Далмацији. Године 1918. именован је Потпредседником Земалске владе са седиштем у Сплиту. После уједињења, два пута је биран за радикалског посланика у Народној скупштини, а 1934. године именован је Сенатором Краљевине

(Continued on page 3)

Југославије. Умро је у Сплиту, 13. јула 1941. године. Његов брат Бошко Десница, рођен 1886. године у Обровцу, један је од најзначајнијих истраживача историје ускока у нас. Завршио је студије права у Бечу, као и његов старији брат, а умро у Задру 1945. године. Захваљујући његовим истраживањима, многе тамне странице наше прошлости осветљене су и протумачене, а Српска књижевна задруга је 1991. године издала збирку његових радова под насловом "Стојан Јанковић и ускокка Далмација".

Син др Уроша Деснице, Владан, био је достојни потомак славног рода Митровића-Јанковића. Рођен 1905. године у Задру, а умро у Београду 1967. Као књижевник, као интелектуалац, као стваралац, Владан Десница је једно од великих имена наше културе овога века. Поред свог капиталног дела ("Прољеће Ивана Галеба") написао је "Олупине на сунцу", "Зимско љетовање", бавио се превођењем са италијанског и француског, био адвокат, књижевни и музички критичар. Са њим род Десница није изумро, али је трагедија Крајинских Срба бесповратно оштетила успомену на велики род Митровића-Јанковића. Кажу да двори Јанковић Стојана више не постоје у Исламу Грчком, да су уништени земни остаци грофова Деде-Митровић-Јанковић. Упомена, ипак, и дело овог великог српског далматинског рода не могу се тако лако уништити. Оне су своја сопствена заштита.

Грб грофова Деде-Митровић-Јанковић је леп пример позне венецијанске хералдике. Грб који овде репродукујемо припада периоду када су Митровићи-Јанковићи већ поседовали статус грофова (вероватно отуда- иначе- бизарна појава грофовског коронета са девет пинакала у "челу штита"; нормално место за такав коронет би било изнад штита и/или на шлему. Орао са мачем правде и терезијама алудира на административне функције које је у то време породица већ обављала у Далмацији, док је поље са црвеним лавом на златном пољу, по свој прилици, изворни грб Митровића-Јанковића (можда грб или део грба који је стекао Завиша Митровић-Јанковић). У том правцу би показивала и челенка са из-

ЈЕДАН НЕУСПЕЛИ ПРОЈЕКТ: ГРБ ДОБОЈА A FAILED PROJECT: ARMS OF DOBOJ

Године 1998. обратила се СО Добој нашем Друштву са захтевом за израду грба. Припремљених 12 скица за разговор (приказане у маргини) достављено је поштом. У очекивању било какве реакције прошло је више од годину дана (што у нашем искуству није ништа необично), а онда се на општинском вебсајту појавило нешто што би требало да буде објашњење овако дугог ћутања - амблем Добоја!

Чини се да је овом амблемом Добој ушао у озбиљну кон-

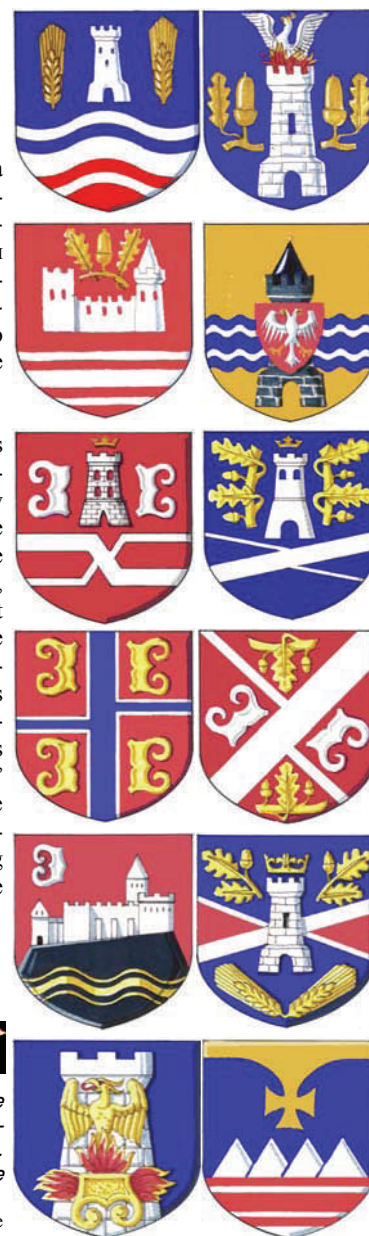

растајућим црвеним лавом. Девиза ВСЕ ЗА СЛАВИНСТВО потиче вероватно из периода аустријске регистрације грба 1831. године. Претпоставка да је грб "поболшаван" заснована је на чињеници да је венецијанска хералдичка пракса била доста либерална. Нобилитацију обично није пратила и додела одређеног грба, већ се самом новом племићу препуштало да се определи за грб који ће убудуће користити. Неки елементи венецијанске хералдичке праксе били су сасвим супротни пракси других европских земаља (на пример, право венецијанских амбасадора да у породични грб унесу хералдичко поље државе у којој су, или су били, акредитовани). Уношење поља функције и матримонијалних веза није било посебно регулисано, па је доста реална претпоставка да су се и у овом случају поља грба регистровано под аустријском управом додавала одређеном динамиком.

Драгомир Ацовић

куренцију за територију са најружнијим амблемом (грбом). Евидентно је да је аутор, ко год да је, био поведен изазовом компјутерске графике, а учвршћен непоколебљивим незнањем. Ко ли је седео у комисији? Можда је боље не знати!

Back in 198 our Society was approached by Doboje Municipality with a petition for new arms. We submitted twelve sketches (displayed here in the margin) for initial consideration, but received no answer. About one-and-a-half year later, we saw on the Municipality Website something that figured as Emblem of Doboje (the abominable thing at the beginning of this text). Although the "Emblem" must be highly ranked at the competition for the ugliest emblem ever, one keeps wandering if those that accepted it were possibly blind.

Дванаест предложених варијанти могуће решења грба града и општине Добој. Twelve proposed versions for the new coat-of-arms for the county and township of Doboje in Republic Srpska.

ovich was elevated to Nobility of the Republic, and was awarded Gold Medal of St. Mark.

Stojan Jankovich was killed in battle on August 23rd 1687, when he was probably 52. He had two sons (George-Alvise and Nicholas) who preceded him in death and a daughter (Anastasia).

Two sons of Zavisha, Stojan and Ilija (Elias), received rank of Counts from Doge Alvise II Mocenigo on August 20th 1705. They had no sons, so that the title, name and arms were transmitted to the issue of their sister Jelena (Helen), married to Venetian Colonel of Greek origin Theodor Dede. The transfer was sanctioned by Doge Luigi Pisani on June 4th 1739. The nobility and status as *Conti Veneti* of the family Dede-Mitrovich-Jankovich was confirmed by Austrian authorities only in 1831.

(напомена: овај текст је, у нешто краћој верзији, публикован у часопису "Прозор", бр. 7-8, Београд 1995, стране 84/88)

Counts Dede-Mitrovich-Jankovich are one of the most important Serbian families of the Orthodox Christian confession in Dalmatia. Their history starts with Turkish defeat in the Morea War, when Venetian Provveditore Dolfin negotiated the move of numerous Serbian families from the trans-mountainous areas laid waste and vacant by the Turks. Five thousand of Morlachs among them 1.500 battle-fit, settled between March and June 1692.

Among families settled was that of Dimitri Mitrovich, whose son Janko became famous for his armed incursions over the Turkish border. In one of such incursions, Janko was wounded and died. As leader of Uskoks he was succeeded by his three sons- Stojan, Ilija and Zavisha.

The youngest, Zavisha, led the move in 1692 and was the first to gain Venetian knighthood and to be inscribed as noble of the Republic as early as 1668. His eldest brother, famous for bravery, was captured by Turks in 1666, and escaped the Istanbul prison 14 months later. The story of his escape captured the imagination of the people, and legend about him started to form. Accordingly, Doge Domenico Contarini issued a *Ducale* on March 13 1670 by which Stojan Jank-